

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
РІВНЕНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

**Актуальні проблеми
вітчизняної
та всесвітньої історії**

**Збірник наукових праць
Рівненського державного гуманітарного університету**

Випуск 35

Рівне – 2023

УДК 94(477) + 94 (100)

А 43

ББК 63.3 (4Укр)

Актуальні проблеми вітчизняної та всесвітньої історії : Зб. наук. пр. Рівнен. держ. гуманіт. ун-ту. Вип. 35. Рівне: РДГУ, 2023. 199 с.

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ

Головний редактор:

Постоловський Руслан – кандидат історичних наук, професор, член-кореспондент Міжнародної слов'янської академії наук (м.Рівне)

Відповідальний редактор:

Шеретюк Валерій – кандидат історичних наук, професор (м.Рівне)

Редакційна рада:

Давидюк Руслана – доктор історичних наук, професор (м.Рівне)

Жарна Криштоф – доктор хабілітований в галузі історії, професор (м.Жешув, Республіка Польща)

Киридон Алла – доктор історичних наук, професор (м.Київ)

Троян Сергій – доктор історичних наук, професор (м.Київ)

Фісанов Володимир – доктор історичних наук, професор (м.Чернівці)

Члени редколегії:

Галуха Любов – кандидат історичних наук, професор (м. Рівне)

Жилюк Сергій – доктор історичних наук, професор (м.Остріг)

Майзнер Роберт – доктор хабілітований в галузі історії, професор (м.Ченстохова, Республіка Польща)

Соммер Ханна – доктор гуманітарних наук в галузі соціології, професор (м.Жешув, Республіка Польща)

Степанков Валерій – доктор історичних наук, професор (м.Кам'янець-Подільський)

Стоколос Надія – доктор історичних наук, професор (м.Рівне)

Чухліб Тарас – доктор історичних наук, провідний науковий співробітник (м.Київ)

Шеретюк Руслана – доктор історичних наук, професор (м.Рівне)

Друкується за рішенням Вченої Ради Рівненського державного гуманітарного університету, протокол № 10 від 30 листопада 2023 р.

Свідоцтво про державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації: Серія КВ №15857-4329Р

ISSN 2519-1942

Адреса редакції: 33027, м. Рівне, вул. Пластова, 31,
Факультет історії, політології та міжнародних відносин РДГУ,
dekanat.fipmv@rshu.edu.ua <https://fipmv.rshu.edu.ua/>
© Рівненський державний гуманітарний університет, 2023

ISSN 2519-1942

9 772519 194006

18. Hurmuzachi E. "Documents concerning the history of Romanians". Bucharest, 1885. Volume VIII
19. Hurmuzachi E. "Documents concerning the history of Romanians". Volume IX, part I, (1650-1747), IV
20. Hurmuzachi E. "Documents concerning the history of Romanians". Bucharest, 1885. Volume X
21. Hurmuzachi E. "Documents concerning the History of Romanians". Volume V part I No. XIX
22. Kolodziejczyk Dariusz „Dividend Sovereignty in Genghisid States as Exemplified by the Crimean Khanate: „Oriental Despotism” a rebours? Articles in Acta Slavica Iaponica, tomus 32, pag.1-21.
23. Litavrin G.G. "The Ocman Empire and the Central Eastern and Southern European Countries in the 17th Century." part I, AŞR, Moscow 1998
24. Minea I. "Paralipomena". Iaşi, 1939, "Presa Buţa" Printing House.
25. Moga I. "The Polish-Austrian rivalry and the political orientation of the Romanian Lands at the end of the 17th century" Yearbook of the Institute of National History, page 175-400. Cluj, 1936, "Cartea romaneasca" printing house.
26. Mustafa Ali Mehmed, Turkish documents on the history of Romania, I, 1455-1744, XXXII, Buchar. 1976.
27. Neculce I. "Letopiseţu of the Moldavian Country — from Dabija Vodă (1661) to Nicolae Mavrocordat (1743)". ed. Iorgu Iordan, Bucharest, 1975, Minerva Publishing House.
28. Neculce I., "Opere Letopiseţul Ţării Moldovei i o sămă cuvintei", ed. criticized by Gabriel Ştrempel, Minerva Publishing House, Bucharest, 1982.
29. Nestor I. "History of the Romanians". Bucharest, 2002, "Biblioteca Bucurestilor" Publishing House.
30. Nestor I. "Contributions to the relations between Moldova and Ukraine", Aar MSI 3.XII.
31. Panaitescu P.P. "The Polish influence in the work and personality of the chroniclers Grigorie Ureche and Miron Castin" in AARM sec. Hist. III, IV, mem.4. Bucharest, 1925, National Culture.
32. Panaitescu P.P. "Polish and Russian influence in the old Romanian culture". Bucharest, 1935-1936: University of Bucharest, faculty of letters and philosophy.
33. Panaitescu P.P. "Polish travelers in the Romanian Countries" National Culture, Bucharest 1930.
34. Razachevici C., Câdea V., "Istoria Românilor" vol. V (1601-1711/1716), Romanian Academy, section of historical and archaeological sciences. Bucharest, 2012. Encyclopedic publishing house.
35. Tashin Gemil, "Relations of the Romanian Countries with the Ottoman Gate in Turkish documents", Bucharest, 1984.

УДК 94(4)6328.1

НАЦІОНАЛІЗМ ЯК РУШІЙНА СИЛА ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ПОЛІТИКИ: ДОСВІД СЕРЕДИНИ XVII - ПОЧАТКУ XIX СТ.

Юрій Андрощук

Самостійний дослідник

Україна, 33028, м. Рівне, вул. Пластова, 31

e-mail: yuriiandrowork@gmail.com

ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0008-6585-2163>

Дослідження демонструє еволюцію нації як політико-культурного феномену на тлі трансформацій міжнародного порядку, зосереджуючись на трьох ключових етапах: вестфальській системі, Американській та Французькій революціях та епосі Наполеона. Епоха Вестфалії, ознаменована укладенням мирного договору, який поклав край Тридцятирічній війні, стала фундаментом сучасної державності. Цей період характеризується формуванням принципу суверенітету держав, що значно вплинуло на подальший розвиток міжнародних відносин. Однак, незважаючи на зародження ідеї національної держави, релігійні, династичні та територіальні чинники залишалися домінуючими в політичному житті Європи. Нація в цей час була радше потенційним, ніж реалізованим поняттям. Американська та Французька революції виступають як каталізатори процесу націєтворення. Обидві революції базувалися на ідеях про народний суверенітет, рівність та свободу, що стали основоположними для формування нових політичних укладів. Проте, шляхи розвитку націоналізму в цих країнах мали суттєві відмінності. Епоха Наполеона демонструє парадоксальний вплив на розвиток націоналізму. З одного боку, наполеонівські завоювання сприяли поширенню ідей Французької революції та стимулювали національне пробудження в окупованих країнах.

З іншого боку, імперські амбіції Наполеона суперечили принципам національного самовизначення. Незважаючи на це, завоювання Франції стали фактором консолідації національних ідентичностей в Німеччині, Італії та Польщі, попри те, що ці процеси мали складний та неоднозначний характер. Таким чином, дослідження еволюції нації в контексті зазначених історичних періодів дозволяє простежити трансформацію цього поняття від абстрактного ідеалу до потужного політичного чинника. Розуміння цих процесів є важливим для аналізу сучасних націоналістичних тенденцій та викликів глобалізації.

***Ключові слова:** Нація, націоналізм, Вестфальська система, Тридцятирічна війна, Американська революція, Французька революція, Наполеонівські війни.*

Androshchuk Y. B.

NATIONALISM AS A DRIVING FORCE OF EUROPEAN POLITICS: THE EXPERIENCE OF THE MID-17TH TO EARLY 19TH CENTURIES

This research examines the evolution of the nations, a politico-cultural phenomenon against the backdrop of transformations in the international order, focusing on three key stages: the Westphalian system, the American and French Revolutions, and the Napoleonic era. The Westphalian era, marked by the peace treaty that ended the Thirty Years' War, laid the foundation for the modern state system. This period is characterized by the formation of the principle of state sovereignty, which significantly influenced the subsequent development of international relations. However, despite the emergence of the idea of the nation-state, religious, dynastic, and territorial factors remained domination European political life. The nation at this time was more of a potential than a realized concept. The American and French Revolutions acted as catalysts in the nation-building process. Both revolutions were based on the ideas of popular sovereignty, equality, and liberty, which became fundamental to the formation of new political systems. However, the paths of nationalism in these countries had significant differences. The Napoleonic era demonstrates a paradoxical influence on the development of nationalism. On the one hand, Napoleonic conquests contributed to the spread of the ideas of the French Revolution and stimulated national awakening in occupied countries. On the other hand, Napoleon's imperial ambitions contradicted the principles of national self-determination. Nevertheless, the French conquests became a factor in the consolidation of national identities in Germany, Italy, and Poland, although these processes were complex and ambiguous. Thus, the study of the evolution of the nation in the context of the specified historical periods allows us to trace the transformation of this concept from an abstract ideal to a powerful political factor. Understanding these processes is important for analyzing contemporary nationalist trends and the challenges of globalization.

***Key words:** Nation, nationalism, Westphalian system, Thirty Years' War, American Revolution, French Revolution, Napoleonic Wars.*

Постановка проблеми та її актуальність.

Запитання, на які ми намагаємось відповісти у даній статті: яким чином Вестфальська система, заснована на принципах державного суверенітету, взаємодіяла з емерджентним поняттям нації? Як революційні процеси в Америці та Франції, а також наполеонівські війни вплинули на трансформацію національної ідентичності в Європі? Актуальність дослідження полягає в тому, що воно дозволяє критично переосмислити традиційні уявлення про націю та націоналізм. Аналіз досвіду різних країн демонструє, що формування національної ідентичності є складним і багатограним процесом, який не завжди відповідає ідеологічним утопіям.

Матеріали та методи.

З метою дослідження цієї проблеми було проведено аналіз та опрацювання академічних книг і статей з історії ранньомодерної Європи, націоналізму та революцій, історичних карт, та документів (Вестфальський мир). Було використано такі методи дослідження: історичний (хронологічний та порівняльний аналіз подій: відстеження розвитку подій від Вестфальського миру до наполеонівських воєн), виявлення взаємозв'язків між політичними, економічними, соціальними та культурними факторами, що впливали на формування націй, політологічний метод (дослідження взаємодії Франції, Британії, Німеччини, Америки та інших державних утворень, їх військових конфліктів).

Мета дослідження - простежити, як і чому виникали та розвивалися національні ідентичності в різних країнах Європи, дослідити, як націоналістичні ідеї впливали на зовнішню політику держав та на загальний стан міжнародних відносин. Спробувати поставити під сумнів деякі спрощені уявлення про націю як однорідну та стабільну спільноту.

Результати дослідження.

Вестфальський мир, який поклав край Тридцятирічній війні, часто вважається поворотним моментом у розвитку сучасної державної системи. Ця знакова угода заклала основи територіального суверенітету та невтручання, створивши міжнародний порядок, який домінував у європейській політиці протягом століть. Важливо визнати, що взаємозв'язок між націями та державою був складним і динамічним тому, хоча концепція нації-держави зароджувалася в цей період, її походження та розвиток є більш комплікованими, ніж часто зображується.

Щоб зрозуміти взаємозв'язок між націями та Вестфальською системою, важливо уточнити ключові терміни. Націю можна визначити як спільноту, яка сприймає себе як відмінну від інших, часто об'єднану спільними культурно-релігійними, мовними чи історичними зв'язками. Націоналізм, з іншого боку, є політичною ідеологією, яка прагне узгодити політичні та національні кордони, часто виступаючи за самовизначення та створення національних держав. Потрібно розуміти, що концепція нації-держави як монолітної сутності з чітко визначеною територією та однорідним населенням є відносно сучасним явищем[1].

Хоча зерна націоналізму були посіяні в ранньомодерний період, такі фактори, як релігія, династичні інтереси та територіальна експансія залишалися основними рушіями міжнародних відносин. Наприклад, протестантська реформація відіграла значну роль у формуванні релігійного та політичного ландшафту Європи. Сама Тридцятирічна війна була в основному конфліктом між католицькими та протестантськими державами, а релігійні розбіжності поглиблювали існуючі політичні напруження. Священна Римська імперія, розкидана конгломерація князівств і герцогств, була далека від когерентної нації-держави. Її внутрішні розбіжності та амбіції її складових частин часто мали пріоритет над будь-яким загальним відчуттям німецької національної ідентичності[1].

Концепція нації-держави, якою ми її розуміємо сьогодні, формувалася поступово протягом століть. Такі держави, як Франція та Англія, з відносно однорідним населенням і централізованими монархіями, демонстрували ранні ознаки національної єдності. Однак навіть у цих випадках такі фактори, як регіональні ідентичності та соціальні ієрархії,

ускладнювали консолідацію територій та влади.

Мова також відігравала роль у розвитку національної свідомості вищезгаданих держав. Зусилля зі стандартизації та піднесення розмовних мов до рівня літературних сприяли відчуттю культурної єдності серед населення. Однак важливо зазначити, що мова часто використовувалася як інструмент політичної та культурної еліти, а не як об'єднавча сила для мас.

Підсумовуючи, хоча концепція нації розвивалася в епоху Вестфалії, вона не була основною силою, що формувала міжнародні відносини. Релігійні, династичні та територіальні амбіції залишалися домінуючими факторами, що спонукали держави до війни та дипломатії. Вестфальська система, поклавши основу для сучасної державної системи, була в першу чергу продуктом силової політики та балансу сил, а не свідомим намаганням створити світовий порядок на основі національного самовизначення[2, с. 174-175].

Формування національної ідентичності та націоналізму є складним і багатограним процесом, що відрізняється в різних країнах. Спочатку ці ідеї існували на периферії політичного дискурсу, не впливаючи суттєво на державну політику. Згодом, однак, вони почали набувати все більшої ваги, перетворюючись на потужний ідеологічний інструмент, здатний підірвати стабільність зсередини. Американська та Французька революції пропонують два яскравих приклади цього феномена. Хоча обидві революції призвели до створення нових націй, шляхи їх формування суттєво відрізнялися.

Американська нація, на відміну від європейських аналогів, не мала глибоких історичних коренів. Колоністи, що прибули з різних країн Європи, не мали спільної мови, релігії чи культурних традицій. Однак, спільна боротьба проти британського колоніалізму сприяла формуванню єдиної ідентичності. Важливу роль у цьому процесі відіграла протестантська етика. Багато колоністів були пуританами, які бачили в Америці новий Ізраїль. Це релігійне бачення надало американцям відчуття вибраності та місії. Економічні чинники також були значущими. Бурхливий розвиток колоній, зростання торгівлі та багатства створили відчуття самодостатності та незалежності. Проте, процес консолідації американської нації був складним. Після війни за незалежність країна зіткнулася з економічними труднощами та політичною нестабільністю. Прийняття Конституції в 1787 році стало важливим кроком на шляху до створення федеральної держави, але процес набуття національної єдності був тривалим і неоднозначним[3].

Французька нація мала більш давню історію, ніж американська. Спільна мова, культура та централізована монархія сприяли формуванню національної свідомості. Однак, до революції Франція була розділена на стани, що обмежувало розвиток національної єдності. Французька революція стала каталізатором формування нової нації. Ідеї Просвітництва про народний суверенітет та рівність громадян набули широкого розповсюдження. Падіння Бастилії і проголошення Національних зборів символізували народний бунт проти старого режиму і народження нової ери. Революційна армія також відіграла важливу роль у консолідації нації. Спільна боротьба проти зовнішніх ворогів сприяла зміцненню національної єдності. Однак, ідеологічні розбіжності та внутрішні конфлікти призвели до ослаблення революційного імпульсу.

Обидва випадки демонструють, що формування нації залежить від різних факторів. Американська нація виникла з об'єднання різних груп населення на основі спільних цінностей та боротьби за незалежність. Французька нація мала більш давню історію, але революція стала каталізатором її оновлення і модернізації. Важливим фактором у обох випадках була ідея народного суверенітету. Вона стала основою для побудови нових політичних систем і створення умов для розвитку громадянського суспільства. Однак, процес консолідації нації був настільки ж не лінійним, наскільки неоднорідними були форми і прояви націоналізму. Наприклад у США існували різні течії націоналізму: від патріотичного до ксенофобського. У Франції, революційний націоналізм поступово трансформувалася в більш авторитарний під час правління Наполеона[4].

Вплив наполеонівських війн на розвиток націоналізму

Наполеонівські війни, незважаючи на їх руйнівний характер, відіграли знакову роль у формуванні національних ідентичностей багатьох європейських народів. Хоча сам Наполеон переслідував переважно власні амбіції, його завоювання та реформи стали каталізатором процесів національного самоусвідомлення в Німеччині, Італії та Польщі.

Наполеон Бонапарт, незважаючи на свою роль у поширенні ідей свободи та рівності, був насамперед імперіалістом. Його мета полягала у встановленні домінування Франції в Європі. Однак, для досягнення цієї мети він використовував ідеологію, що мала багато спільного з націоналізмом.

Імперія Наполеона характеризувалася наднаціональною ідеологією, яка поєднувала елементи революційного пафосу з традиційним монархізмом. Це було відображенням того, що Франція, переживши бурхливу революцію, прагнула створити новий політичний порядок, який би поєднав досягнення минулого з ідеалами майбутнього.

До приходу Наполеона Німеччина була розрізнена на безліч дрібних держав, що ускладнювало формування єдиної німецької нації. Однак, наполеонівські завоювання та популярність самого Наполеона серед німців, прискорили цей процес. Скасування Священної Римської імперії та створення Рейнського союзу, хоча й під французьким протекторатом, сприяли усвідомленню німцями своєї спільної історичної та культурної спадщини.

Німецька інтелігенція активно відгукнулася на нові виклики. Ідеї національного об'єднання поширювалися через літературу, філософію та публіцистику. Хоча Наполеон не мав на меті об'єднання Німеччини, його дії стали каталізатором цього процесу. Частина німецьких територій отримали право-соціальні переваги від Французької революції. Посилення висвітлення актуальних подій того часу в пресі підвищувало політичну обізнаність серед різних верств населення. У період 1813-1815 років почали виникати національні свята та символи, що посилювало внутрішню згуртованість німців. Після відновлення німецьких держав після падіння імперії, націоналістичні ідеї продовжували розвиватися, що в кінцевому результаті призвело до об'єднання Німеччини в 1871 році[5].

Італія також була розділена на безліч держав, що перебували під впливом різних іноземних держав. Наполеонівські завоювання сприяли поширенню ідей Французької революції на Апеннінському півострові. Хоча французьке панування було жорстким, воно сприяло формуванню італійської національної свідомості.

Армія стала важливим інструментом поширення націоналістичних ідей. Італійці, які служили у французькій армії, мали можливість познайомитися з іншими регіонами Італії та усвідомити спільність своїх інтересів. Після падіння Наполеона італійський націоналізм став потужною силою, що призвів до об'єднання Італії в середині XIX століття[6].

Польща, колись могутня Річ Посполита, була розділена між Росією, Пруссією та Австрією. Польська еміграція активно підтримувала Наполеона, сподіваючись на його допомогу у відновленні державності. Не зважаючи на активну участь Польського легіону, на чолі з генералом Домбровським, у бойових діях, полководець не був прихильником створення суверенної польської держави. Насамперед, Наполеон створив Герцогство Варшавське, прагнучи ще більше послабити своїх супротивників, розбитих після війни Четверної коаліції. Хоча це була лише маріонеткова держава, вона дала полякам надію на відродження незалежності. Головне, що для самих поляків, їх участь у наполеонівських війнах сприяла консолідації польської нації та підготовці майбутніх повстань за незалежність[7].

Висновки.

Аналіз історичного періоду від Вестфальського миру до падіння Першої Французької імперії дозволяє простежити еволюцію націоналізму від маргінальної ідеї до могутнього чинника, що перетворює політичний ландшафт Європи. Цей процес був складним, неоднозначним і залежав від багатьох взаємопов'язаних факторів.

Спершу, націоналізм виявлявся у вигляді локальних проявів культурної ідентичності, часто пов'язаних з релігійними особливостями. Однак, на цьому етапі націоналізм ще не був

чітко окресленим політичним феноменом і не мав значного впливу на міжнародні відносини.

Згодом, під впливом народного суверенітету, націоналізм набуває більш політичного забарвлення. Французька революція стала каталізатором цих процесів, продемонструвавши можливість створення нації на основі принципів рівності, свободи та братства. Ідеї революції поширювалися по Європі, впливаючи на формування національних рухів в інших країнах.

Наполеонівські війни стали наступним етапом у розвитку націоналізму. Хоча сам Наполеон переслідував імперіалістичні цілі, його завоювання сприяли розповсюдженню революційних ідей та формуванню національних свідомостей в окупованих країнах. Німеччина, Італія та Польща стали яскравими прикладами цього процесу.

Важливо зазначити, що націоналізм не був однорідним явищем. Він мав різні форми та прояви в різних країнах. У деяких випадках він об'єднував людей навколо спільних історичних та культурних цінностей, в інших – протистояв існуючим політичним режимам.

Націоналізм також взаємодіяв з іншими ідеологіями, такими як лібералізм, консерватизм та соціалізм. Це призводило до різних форм націоналізму: ліберального, консервативного, радикального тощо. Кожна з цих форм мала свої особливості та впливала на політичний розвиток країн по-різному. Наприклад, відіграв ключову роль у процесах об'єднання італійських та німецьких земель у єдині національні держави.

У підсумку, аналіз історичного періоду від Вестфальського миру до падіння Першої Французької імперії демонструє, що націоналізм був одним з впливових чинників, що формували політичний ландшафт Європи. Він пройшов шлях від маргінальної ідеї до домінуючої сили, впливаючи на внутрішню політику держав та міжнародні відносини. Розуміння цього процесу є важливим для аналізу сучасних політичних викликів та глобалізаційних тенденцій.

Джерела та література:

1. Smith, A.D. Націоналізм: теорія, ідеологія, історія [Nationalism: Theory, Ideology, History]. (2-ге вид.). Кембридж: PolityPress. (2010). 209 с.
2. Манжола, В.А., Коппель, О.А., Капітоненко, М.Г. та ін. Міжнародні системи та глобальний розвиток: підручник (2-ге вид., переробл. і доповн.; за ред. Л.В. Губерського, В.А. Манжолі). Київ: Знання. (2014). 526 с.
3. Savelle, M. Націоналізм та інші лояльності в Американській революції [Nationalism and Other Loyalties in the American Revolution]. *The American Historical Review*, 67(4), (1962). 901-923.
4. Jensen, L. (ред.) *The Roots of Nationalism: National Identity Formation in Early Modern Europe, 1600-1815*. Амстердам: Amsterdam University Press.(2016).
5. Kohn, H. Напередодні німецького націоналізму (1789-1812) [The Eve of German Nationalism (1789-1812)]. *Journal of the History of Ideas*, 12(2), (1951). 256-284.
6. Kohn, H. Наполеон та епоха націоналізму [Napoleon and the Age of Nationalism]. *The Journal of Modern History*, 22(1),(1950). 21-37.
7. Stanley, J.D. Останні союзники Наполеона: поляки у 1814 році [Napoleon's Last Allies: The Poles in 1814]. *The Polish Review*, 61(3), (2016). 3-31.

References:

1. Smith, A. D. (2010). *Nationalism: Theory, ideology, history* (2nd ed.). Polity Press.
2. Manzhola, V. A., Koppiel, O. A., Kapitonenko, M. H., & inshi. (2014). *Mizhnarodni systemy ta hlobalnyi rozvytok* [International systems and global development]: pidruchnyk (2-he vyd., pererobl. i dopovn.; zared. L. V. Huber's'koho, V. A. Manzholy). Znannia.S. 526. [In Ukrainian]
3. Savelle, M. (1962). Nationalism and other loyalties in the American Revolution. *The American Historical Review*, 67(4), 901-923.

4. Jensen, L. (Ed.). (2016). *The roots of nationalism: National identity formation in early modern Europe, 1600-1815*. Amsterdam University Press.
5. Kohn, H. (1951). The eve of German nationalism (1789-1812). *Journal of the History of Ideas*, 12(2), 256-284.
6. Kohn, H. (1950). Napoleon and the age of nationalism. *The Journal of Modern History*, 22(1), 21-37.
7. Stanley, J. D. (2016). Napoleon's last allies: The Polesin 1814. *The Polish Review*, 61(3), 3-31.

УДК 94 : 327 (497) «1919»

БАЛКАНСЬКІ КРАЇНИ У ВЕРСАЛЬСЬКІЙ СИСТЕМІ МИРНИХ ДОГОВОРІВ

Анастасія Ковальчук

Рівненський державний гуманітарний університет
Україна, 33028, м. Рівне, вул. Пластова, 31

e-mail: kvi@rshu.edu.ua

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-4308-6742>

Руслан Постолюк

Рівненський державний гуманітарний університет
Україна, 33027, м. Рівне, вул. Ст. Бандери, 12

e-mail: kvi@rshu.edu.ua

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-3004-582x>

Проблему впливу версальської системи на становище країн Балканського регіону розглядають своїх працях Віднянський С. [6], Держалюк М. [7; 8; 9], Кірсенко М. [10].

Сен-Жерменський мирний договір – мирова угода, один із договорів Версальської системи післявоєнного облаштування Європи, укладений 10 вересня 1919 року у місті Сен-Жермен-ан-Ле поблизу Парижа між Австрією, з одного боку і Великобританією, Францією, Італією, Японією, а також 12 державами, які об'єдналися з ними (Бельгією, Грецією, Китаєм, Кубою, Нікарагуа, Панамою, Польщею, Португалією, Румунією, Сіамом (Таїландом), Чехословаччиною та Королівством сербів, хорватів і словенців (з 1929 - Югославія)) – з другого [1, с. 432].

Делегацію Австрійської Республіки на переговорах очолював державний канцлер Карл Реннер.

Договір став документом, який підсумовував результати Першої світової війни для Австрії як частини колишньої Австро-Угорської імперії (для іншої частини – Угорщини – цю ж роль відіграв Тріанонський договір).

Сен-Жерменський договір констатував розпад Австро-Угорської імперії, що відбувся після капітуляції Австро-Угорщини 27 жовтня 1918 року на ряд самостійних держав – Австрію (з 12 листопада 1918 року – Австрійська Республіка), Угорщину, Чехословаччину, Королівство Сербів, Хорватів і Словенців (з жовтня 1929 року – Югославія), Західно-Українську Народну Республіку [5, с. 211].

Згідно з договором здійснено територіальні зміни:

- колишні провінції імперії Богемія, Моравія і Сілезія переходили до Чехословаччини (1939 року частина Тешинського району Сілезії тимчасово відійшла до Польщі);
- Бургенланд переходив від Угорщини до Австрії (1921 року частину цієї території з містом Шопрон (Еденбург) повернуто Угорщині);
- Італія отримала південну частину Тіролю;

ЗМІСТ

РОЗДІЛ I ІСТОРІЯ УКРАЇНИ

Шандор Фьольдварі ГРОМАДЯНСЬКИЙ РОЗВИТОК ЯК КОРИНЬ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ СВОЄРІДНОСТІ УКРАЇНСЬКОЇ КУЛЬТУРИ — ПРАВОСЛАВНІ БРАТСТВА У ПРОЦЕСІ ФОРМУВАННЯ КОНФЕСІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ	3
Микола Романчук, Руслан Пальчевський УЧАСТЬ ПЛАСТУНІВ У СКЛАДІ УКРАЇНСЬКОГО ЛЕГІОНУ СІЧОВИХ СТРІЛЬЦІВ (1914-1918 РОКІВ).....	8
Іван Пушук ТРАГЕДІЯ ЧЕСЬКОГО МАЛИНА ОЧИМА УКРАЇНСЬКИХ СУСІДІВ: УСНОІСТОРИЧНИЙ АСПЕКТ	13
Віктор Іванчук, Валентина Добровичинська УКРАЇНСЬКА ІНТЕЛІГЕНЦІЯ РІВНОГО У ВІДЗНАЧЕННІ ПАМ'ЯТНИХ ДАТ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІСТОРІЇ (1941–1944 РОКІВ).....	22
Руслан Сіромський «ОБЕРГТИ ВІД НЕБАЖАНИХ КОНТАКТІВ»: ПОВОЄННІ ПОЇЗДКИ ПЕТРА КРАВЧУКА В ЗАХІДНІ ОБЛАСТІ УРСР.....	25
Олександр Дмитрук, Валерій Шеретюк ДУХОВНО-МОРАЛЬНЕ ВИХОВАННЯ МОЛОДІ - НЕВІД'ЄМНА СКЛАДОВА НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНОЇ ТА ІНФОРМАЦІЙНО-ПРОСВІТНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ «ОСТРОЗЬКА АКАДЕМІЯ»	31
Оля Сорочинська ЗОВНІШНІ ВІДНОСИНИ ТА МІЖНАРОДНА ПІДТРИМКА УКРАЇНИ В МОВАХ ВІЙНИ	38

РОЗДІЛ II ВСЕСВІТНЯ ІСТОРІЯ ТА МІЖНАРОДНІ ВІДНОСИНИ

Олег Озимчук АНАЛІЗ ВПЛИВУ РИМСЬКИХ ВЕТЕРАНІВ НА СУСПІЛЬСТВО В ПЕРІОД ІМПЕРІЇ.....	45
Олег Озимчук, Катерина Джумаєва ПОВСТАННЯ ХЕРЕВАРДА УЕЙКА (1070-1071) В АНГЛІЙСЬКОМУ КОРОЛІВСТВІ.....	52

Олег Озимчук, Юлія Остапчук ОСОБИСТІЙ ВПЛИВ АЛЕНОР АКВІТАНСЬКОЇ НА ЗАГОСТРЕННЯ АНГЛО-ФРАНЦУЗЬКИХ ПРОТИРІЧ В XII – НА ПОЧАТКУ XIII СТОЛІТЬ.....	60
Ольга Арама МОЛДАВСЬКО-ПОЛЬСЬКО-ЛИТОВСЬКІ ВІДНОСИНИ В ПЕРІОД КРИЗИ В ОСМАНСЬКІЙ ІМПЕРІЇ (1510-1512)	68
Galina Costețchi MOLDOVA'S RELATIONS WITH POLAND DURING THE CRISIS MILITARY-POLITICAL FROM 1648-1674.....	73
Юрій Андрощук НАЦІОНАЛІЗМ ЯК РУШІЙНА СИЛА ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ПОЛІТИКИ: ДОСВІД СЕРЕДИНИ XVII - ПОЧАТКУ XIX СТ.....	85
Анастасія Ковальчук, Руслан Постолюк БАЛКАНСЬКІ КРАЇНИ У ВЕРСАЛЬСЬКІЙ СИСТЕМІ МИРНИХ ДОГОВОРІВ.....	91
Володимир Сухий, Ольга Сєверова ОСОБЛИВОСТІ ЗДІЙСНЕННЯ ПРОМИСЛОВОЇ РЕВОЛЮЦІЇ В АНГЛІЇ.....	99
Степан Синяк, Наталія Плюта РОЗВИТОК ЖУРНАЛІСТИКИ ТА ПРЕСИ У США В XX СТ.	102
Марія Микосянчик БОРОТЬБА «НЕГАТИВНИХ» ХРИСТІЯН З НАЦІОНАЛ- СОЦІАЛІСТАМИ В ПЕРІОД ТРЕТЬОГО РЕЙХУ	109
Владислав Кладько, Інна Мартинчук ФАКТОРИ ПРОТИСТОЯННЯ МІЖ ІНДІЄЮ ТА ПАКИСТАНОМ В ДРУГІЙ ПОЛОВИНІ XX СТОЛІТТЯ.....	115
Катерина Таєр-Ульянова ІНФОРМАЦІЙНЕ ПРОТИБОРСТВО МІЖ СРСР І США В ПЕРІОД «ХОЛОДНОЇ ВІЙНИ»	121
Інна Вівчар ВПЛИВ КУЛЬТУРНИХ ОСОБЛИВОСТЕЙ НА ФОРМУВАННЯ ПОЛІТИЧНИХ ІНСТИТУТІВ: АНАЛІЗ МІЖНАРОДНОГО ДОСВІДУ.....	127
Владислав Климовець, Інна Мартинчук ПОЗИЦІЯ США ЩОДО РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ В 2014-2022 РОКІВ.....	133
Оксана Кундеус СТРАТЕГІЧНІ КОМУНІКАЦІЇ УКРАЇНИ.....	141

Іван Колінько
ЗДІЙСНЕННЯ ПРОЦЕСУ ФУНКЦІОНУВАННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ ДОГОВОРУ
ПРО КОЛЕКТИВНУ БЕЗПЕКУ (ОДКБ) У ХРОНОЛОГІЧНОМУ ПОРЯДКУ 149

Олег Санжаревський
ПОРІВНЯННЯ ПРОПАГАНДИСТСЬКИХ НАРАТИВІВ ТЕРОРІСТИЧНИХ
ОРГАНІЗАЦІЙ ІДІЛ ТА ТАЛІБАґУ: ІДЕОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ 156

РОЗДІЛ ІІІ

ДЖЕРЕЛОЗНАВСТВО, ІСТОРІОГРАФІЯ ТА КУЛЬТОРОЛОГІЯ

Андрій Слесаренко
ІВАН ФРАНКО ПРО ОДИНАДЦЯТИЙ КОНГРЕС СХОДОЗНАВЦІВ 1897 РОКУ 165

Роман Михальчук, Оксана Пальчевська
ДОКУМЕНТИ З ІСТОРІЇ ТА КУЛЬТУРИ ЄВРЕЇВ МІЗОЧА: ФОРМИ
ДОКУМЕНТАЦІЇ ТА ЗБЕРІГАННЯ НА ПРИКЛАДІ МІЗОЦЬКОЇ
БІБЛІОТЕКИ 168

Володимир Харчук
ВСЕСВІТНЯ ІСТОРІЯ В СУЧАСНИХ ДОСЛІДЖЕННЯХ 172

Володимир Грицишин, Марія Грицишина
РОЛЬ ПОСТНЕОПАТРИСТИКИ В МІЖКОНФЕСІЙНИХ ВІДНОСИНАХ
СЬОГОДЕННЯ 177

Віталій Ігнат'єв
ІСИХАЗМ ТА САКРАЛІЗАЦІЯ В ІСТОРІЇ КУЛЬТУРИ ТА ДЕРЖАВИ.....180

Юрій Ліннік
ГЕНДЕРНІ АСПЕКТИ ДЕВІАНТНОЇ ПОВЕДІНКИ УЧНІВ 186

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ.....194

ЗМІСТ.....196

ISSN 2519-1942

НАУКОВЕ ВИДАННЯ

Актуальні проблеми вітчизняної та всесвітньої історії

ВИПУСК 35

Відповідальність за достовірність і точність наведених фактів, цитат, статистичних даних, власних імен та інших відомостей несуть автори опублікованих матеріалів та їх наукові керівники. Думки авторів статей з позицією редколегії можуть не співпадати.

Відповідальний за підготовку збірника до видання – **Валерій Шеретюк**

Комп'ютерна верстка – **Лариса Федорук**

Обкладинка – **Григорій Волохов**

Підписано до друку 30.11.2023 р. Папір офсетний.

Гарнітура «Times New Roman».

Наклад 300. Зам. № 254/1. Ум. друк. арк. 11,19.

ISSN 2519-1942

Актуальні проблеми вітчизняної та всесвітньої історії: Рівненський державний гуманітарний університет. Збірник наукових праць. Випуск 35. Рівне, 2023. 199 с.

УДК 94(477) + 94(100)

А 43

ББК 63.3 (4Укр)

© Рівненський державний гуманітарний університет, 2023